

PC-s ügyviteli szoftverek Magyarországon

Jelen írás apropóját a Janus Pannonius Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Karán, a JPTE Továbbképző Központ Rendezvényszervező Iroda jóvoltából megrendezett Ügyviteli Szoftverek Szakkiállítására adta. Egy ilyen jellegű kiállítás sikerességét sokféle szempontból lehet értékelni. Számunkra a legjelentősebb tapasztalat az volt, hogy a Magyarországon lezajlott rendszerváltás miatt az ügyviteli szoftverek piacán kialakult káosz tisztulni látszik. A továbbiakban az elmúlt időszak tapasztalatainak alapján szeretnénk ismertetni az ügyviteli szoftverrendszerek azon általános informatikai és számviteli tulajdonságait, amikben valamifajta egyeztetési tendencia látszik megvalósulni, illetve a megfelelő szoftver kiválasztásakor nagyon fontosak.

Az ügyviteli szoftverek mindig is külön kategóriát képviseltek a szoftverek széles körében. Ennek egyik magyarázata az, hogy ezeknél az eszközöknél a végfelhasználó által rögzített adatok nagyságrendekkel nagyobb értéket képviselnek, mint maga a vezérlő szoftver (noha manapság már ezek ára sem elhanyagolható). Másrészt viszont a gyors gazdasági változásokat követendő, a forgalmazó részéről elengedhetetlen a folyamatos támogatás és nyomkövetés. Annál is inkább, mivel az adatok szolgáltatásának időtényezője a felhasználó számára az egyik legfontosabb szempont. Összefoglalva tehát az ügyviteli szoftverek komoly kockázati tényezőt képviselnek.

Az ügyviteli szoftverekkel szemben támasztott speciális hazai igények tették lehetővé, hogy a külföldi szoftvergyártók csak nagyon nehezen tudtak erre a piacra betörni. Ennek eredménye: kialakult néhány nagy hazai fejlesztő társaság, akik szorgalmas és szakértő munkával ma már Európában is eladható termékeket fejlesztettek ki. A piac helyzete tehát úgy alakult, hogy a kis- és közepes méretű cégek számára készült ügyviteli szoftverek

területén kizárólagos volt a hazai uralom, míg a nemzetközi vegyes vállalatok többnyire értelemszerűen a külföldi rendszereket alkalmazták. A piaci verseny úgy hozta, hogy három, jól elkülöníthető árkatégória alakult ki, amit ma kb. a következő határok alkotnak: az 1 millió forint alattiak, 1–100 millió forint közöttiek, és a 100 millió forint felettiak. Ez a kategorizálás nagyjából megfelel a felhasználó cégek méretének, azaz egybeesik azzal, hogy a cég kis-, közép- vagy nagyméretű-e. Az első kategóriában túlnyomó többségben hazai fejlesztésű, míg a harmadik kategóriában többnyire külföldi fejlesztésű szoftvereket találunk. Jelenleg hatalmas verseny folyik a középső kategória megszerzéséért. A kiállításra látogató az első két kategóriáról kaphatott áttekintést, annak is egy szűkebb részéről, mivel jórészt hazai fejlesztő cégek képviseltették magukat.

Szabványosodási tendenciák

Az ügyviteli szoftverek tekintetében is elérkeztünk végre oda, hogy minden termékre már kötelezően jellemző két varázssige: moduláris és integrált. Ezek valóban olyan tulajdonságok, amik hiányában egy ügyviteli szoftverrendszer nem piac-képes. Mit is értünk pontosan e két kifejezés alatt?

A modularitás lényege abban áll, hogy a rendszer kisebb, önállóan is kifogástalanul működőképes programokból (úgynevezett modulokból) áll. Ezzel mód nyílt arra, hogy mindenki személyes igényei alapján válogathassa össze a számára szükségeseket, és később esetleg igény szerint bővíthesse azt a vállalkozás felvirágzásával együtt. A bővíthetőséghez természetesen elengedhetetlen, hogy ezek a modulok együtt is működőképesek (kompatibilisek) legyenek. Piaci szempontból ez a moduláris árképzés kialakulásához vezetett, aminek leg-

”
A végfelhasználó által rögzített adatok nagyságrendekkel nagyobb értéket képviselnek, mint maga a vezérlő szoftver.
◆
Az ügyviteli szoftverek komoly kockázati tényezőt jelentenek.
”

szembetűnőbb következménye az, hogy az eltérő ár-képzési politikák miatt a szoftverrendszerek összehasonlíthatatlanná váltak. A modulok egymáshoz kötése pedig burkolt árukapcsolásra ad lehetőséget. A modularitás fokának megítélésére az alábbi szempontokat szokás mérlegelni:

- a modulok mikro- és makroszinten teljesen kompatibilisek legyenek;
- a már meglévő adatokat az újabb modulok gond nélkül kezeljék;
- minden modul önállóan is életképes legyen és kifogástalanul működjék;
- a modulok egymáshoz kapcsolását egyszer kelljen elvégezni, és ne zavarja a többi modul működését;
- az egyes modulok lehetőleg önállóan érzékeljék más modulok jelenlétét.

A rendszer integráltsága lényegében azt jelenti, hogy a működéséhez szükséges adatok egy központi helyen vannak tárolva. Ezért például újabb modulok üzembe állításakor a már meglévő adatokat nem kell újra rögzíteni. Minden adat egyetlen példányban fordul elő, így minden modul ugyanazt és ugyanúgy látja, ráadásul egyszerre. Ez teszi lehetővé, hogy már olyan korai fázisban is végezhesünk tervező és elemző számításokat, amikor még nem minden adat hitelesített. Az integráltsággal szembeni követelményeink a következők lehetnek:

- a modulok összeépítve egységes rendszert hozzanak létre;
- a tárolt adatok alapján biztosított legyen a gazdasági események teljes körű feldolgozása;
- egyszerű és redundancia-mentes adatbevitel és adattárolás (költségek és hibaforrások csökkentése);
- minimalizált adatbevitel (az automatikus vagy számítható adatok felkínálása);
- a moduloknak egységes felhasználói felületük van (a kezelés egyértelműsége, gyors betanulás);
- export-import funkcióval ellátott modulok (bármikor továbbépíthetők és képesek más forrásokból is adatot fogadni, illetve átadni);
- vezetői információ rendszerrel rendelkezik (vagy azzal bővíthető).

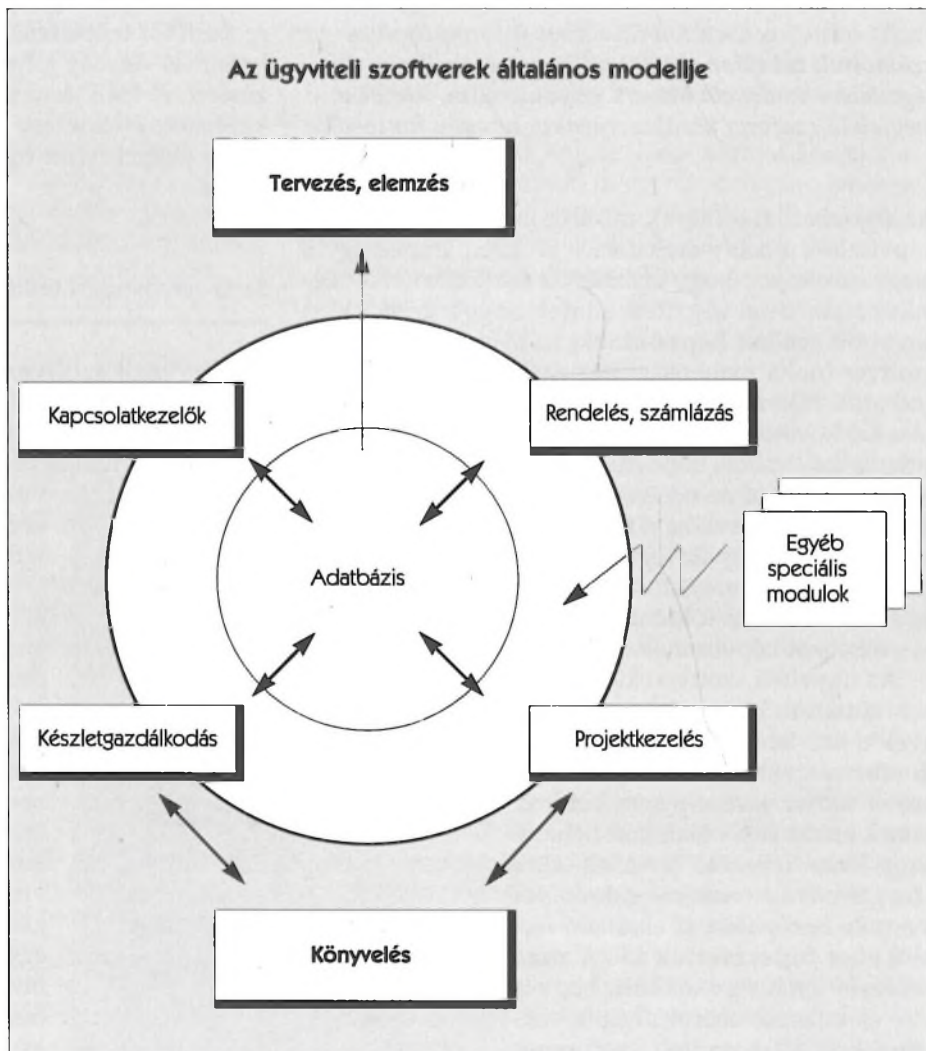
A szabványosodási folyamat következtében azt tapasztaltuk, hogy az ügyviteli szoftvereknek kialakult egy

általános modellje, aminek helyességét a kiállításon látottak is alátámasztották, és amit az ábra illusztrál.

Ügyviteli szoftver kiválasztása

A megfelelő szoftver megválasztásához általános irányelv nem adható, hiszen minden esetben a felhasználónak kell meghatároznia mind a döntő szempontokat, mind azok súlyát. Az ügyviteli szoftverek szabványosodásának egyik leglátványosabb hatása az, hogy minden piacképes rendszernek tartalmaznia kell a modellben feltüntetett elemeket. A verseny színtere eltolódott a speciális szolgáltatások felé (például útvonal-, menza-, tandíj-, kollégiumi nyilvántartás, házi pénztár, pénztárgép, utazási irodák, lakásszövetkezet és agrármodul stb.).

Informatikai szempontból a legszembetűnőbb, hogy a legtöbb fejlesztő cég elkészítette vagy el fogja készíteni a program GUI felületen is futó változatát. Érdeemes azonban szem előtt tartani azt, hogy ezt a munkát mindössze az operációs rendszerek újabb divathulláma és a felhasználók kényelmi igényei köve-

telik meg, szakmai szempontból semmi nem indokolja a váltást. A legtöbb esetben még az egér használatát sem javasolják, mert már az is kimutathatóan lassítja a munkát.

A kiválasztás fő- és alszempontjai informatikai szemszögből

• Támogatás

Mennyire igényli a támogatást? Oktatás vagy oktatási tananyag létezik-e? Van-e demo vagy tanuló változat? Mekkora a felhasználók tábora a fejlesztő céghez képest? Azonnali segítség kérhető-e? Telefonon vagy kiszállással? Milyen határidővel? Benne van-e az árban? Mennyire kerülünk függő helyzetbe a fejlesztőtől? Informatikai és ügyviteli támogatást is tudnak-e nyújtani?

• Többnyelvűség

Hány nyelven beszél? Csak a program vagy a mérleg is? Futás közben változtatható-e a nyelv? Hálózatban mindenki használhatja-e a saját nyelvét? A magyar billentyűzetet és betűket támogatja-e? Helyesen tudja-e ábcésorrendbe tenni a magyar betűket?

• Tranzakciókövetés

Hibás tranzakciók újra megismételhetők-e? Van-e tranzakcióvédelem? Automatikus-e a visszaállítás?

• Paramétereizhetőség

Mennyire és mi paramétereizhető benne? Szakember kell-e hozzá, vagy magunk is elvégezhetjük? A megadott paraméterek átállíthatóak-e később is? Milyen volumenűek azok a gazdasági változások, amik a program módosítását igénylik?

• Súgó

Mennyire részletes (mező, menüpont szintű)? Helyzetérzékeny? Szamárfülelhető? A felhasználó bővíthet? Index szerint lehet-e keresni benne?

• Jogosultságok

Jogosultságok oszthatók-e ki a felhasználók között? Hierarchikus-e? A jogosultság milyen szinten adható meg (mező, funkció, menüpont)? Az adatok kívülről olvashatók-e? Milyen fokozatú titkosítással dolgozik?

• Adat- és programvédelem

Használ-e az adatrögzítés során átmeneti tárolókat? Léteznek-e benne próbafunkciók („mi lenne ha” üzemmód)? Képes-e meghibásodott adatbázist helyreállítani? Régebbi adatok alapján újra lehet-e indítani a rendszert? Milyen időn belül? A program védett-e másolás ellen? Biztonsági másolat készíthető-e róla? Hány helyre és hányszor lehet az adatainkat archiválni? Adatlopás ellen nyújt-e védelmet? Kívülről bele lehet-e piszkálni az adatállományokba? A program forráskódja elérhető-e (legalább a forgalmazó részéről)?

• Elhatárolás

Több céget tud-e kezelni? Több év adatai egyszerűen lehetnek-e a gépen? Hálózat esetén egy adat egyszerre több helyről is elérhető-e?

• Adaptáció

Van-e verziókövetés? Testre szabható-e? Új mezők beiktathatók-e a program megváltoztatása nélkül?

• Üzemeltetés

Kell-e külön operátor hozzá? Összefér-e más programjainkkal? Adataink mentése automatizált-e? Felismeri-e a mentésre használt média hibáit?

• Ablaktechnika

Használ-e valamiféle ablakozó technikát a segédadatok megjelenítésére? Az ablakok áthelyezhetők és átméretezhetők? Az átállított méret megőrződik-e? Csak az éppen szükséges információkat jeleníti meg? Minden területnyi helyet kihasznál? A tevékenységek története követhető-e szemmel is a képernyőn? A munka szüneteltetése alatt védhető-e a hozzáférés? Az ablakok elrendezése vezeti-e a szemet? Van-e mini státusz sora?

• Kézikönyv

Tartalmazza-e a szükséges gyorssegélyek telefonszámait? Ismerteti-e a hardver és szoftver követelményeket? Tartalmazza-e a rendszer hibáüzeneteit és javaslatokat az elhárításukra? Találhatunk-e illusztrációkat az egyes gazdasági események kezelésére? Van-e tartalomjegyzéke és indexe?

• Hálózati működés

A hálózatba csatolt gépek bármelyikéről hozzáférhető? Egyes munkafolyamatok párhuzamosan is végezhetőek? A kizárólagos használat rekord vagy fájl szintű? Csak hálózatban képes-e működni? Milyen típusú hálózatot igényel? Van-e korlátozás a beköthető gépek számára?

• Export-import

A program által nyújtott adatok más alkalmazásokba áttölthetőek? Máshonnan gépi adatokat képes-e fogadni? Az eddig használt rendszer adatai átkonvertálhatóak-e? Milyen külső eszközöket (táblázatkezelő, szövegszerkesztő vagy grafikonkészítő) támogat?

• Listák

A program beépített szempontok szerint, de módosítható paraméterek alapján készít-e listát? Van-e benne listagenerátor? Lehet-e a listákat állományba nyomtatni? „Lekezele-e” a nyomtató hibáit? Képes-e előnyomott úrlapra nyomtatni? Van-e nyomtatási előnézet? Ismeri-e a sűrített nyomtatást?

• Egyéb

Több platformos rendszer-e? Tanítható-e a szoftver? Gyakori feladatok automatikus ismétlésére képesek-e?

Ha mindezekhez hozzávesszük az ügyviteli szempontok hosszú listáját is, akkor látható, hogy a megfelelő szoftver kiválasztása nem egyszerű feladat. Ennek okát talán úgy lehetne összefoglalni, hogy egy ügyviteli programcsomag beszerzésekor tulajdonképpen nem szoftvert, hanem szolgáltatást vásárolunk.

Szerzőnk
egyetemi tanársegéd, PhD-hallgató
a JPTE Közgazdaságtudományi Karán